

Háziipari és gyáripari foglalkoztatási keretek kettőssége Háromszéken a 20. század elején

Nagy Botond

Első Székely Szövőgyár Rt.

- kezdeményező:
Háromszéki Háziipar Egyesület - 1879
- feltőkésítés – 1891
- haszonbérbe átadva a Klinger Henrik cég részére – 1900
- eladva a Klinger Henrik cégnek - 1904

M. Kir. Dohánygyár

Sepsiszentgyörgyön

- kezdeményező (helyi szinten):
Háromszékvármegye Iparfejlesztő Bizottsága – 1894
- ideiglenes gyár – 1897
- végleges gyár - 1903

Vármegyei bürokrácia deklarált célja: a női munkaerőt helyben tartani, kivándorlást gazdasági eszközökkel (is) megakadályozni.

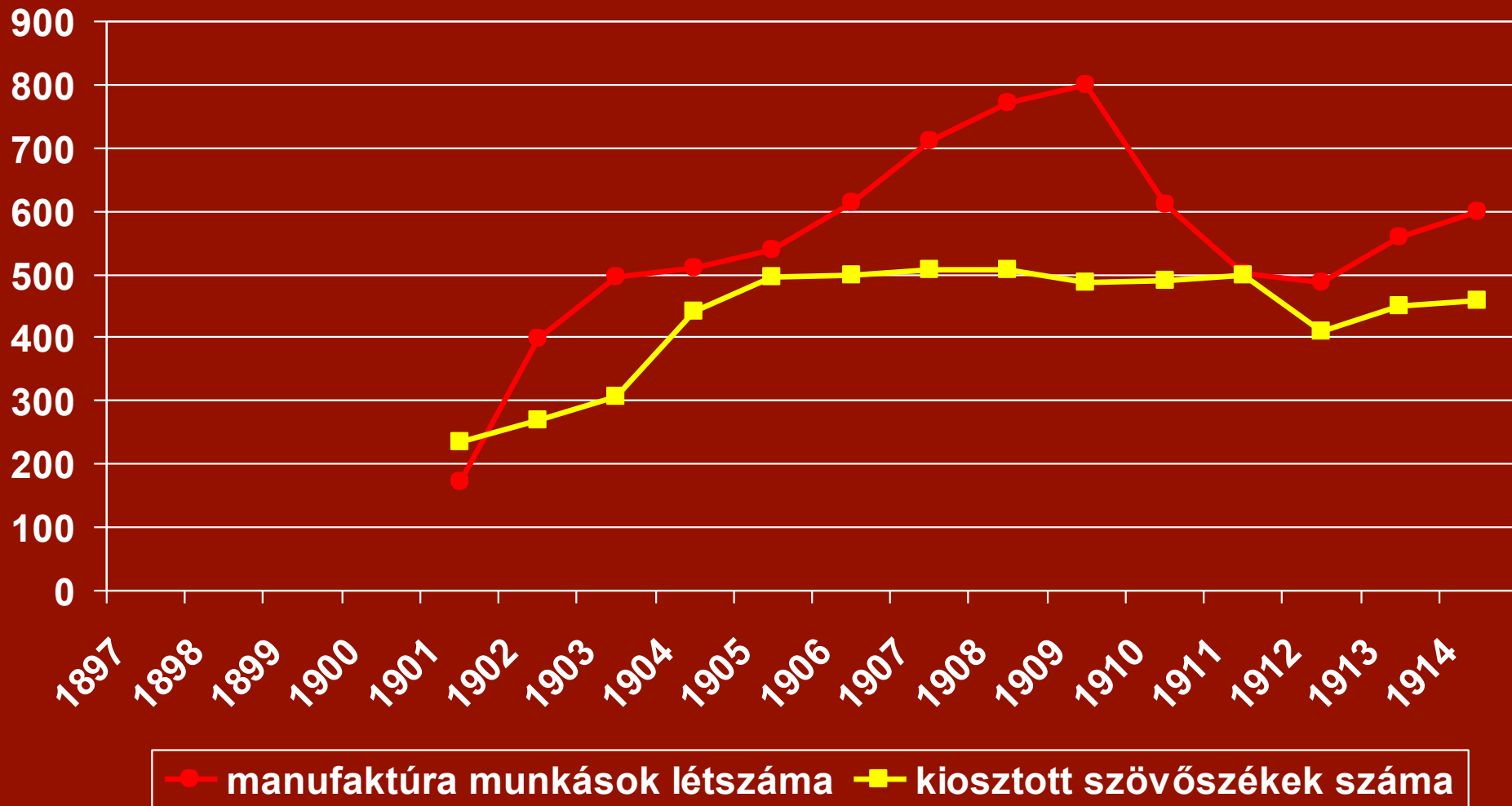
Munkaerő-piaci harmóniát támogató első lépések:

- 1897 – M Kir. Dohánygyár vezetőségének kérése a munkások keresetadó alapján kirótt helyi adók fizetése alóli felmentésére.
- 1898/1899 – PM 1898/ 76 785 sz. (*Pénzügyi Közlöny*, 1898. 28. sz.) ill. 1899/ 23 286 sz. (*Pénzügyi Közlöny*, 1899. 7. sz.) rendeletei.
- 1902 – Winderlich Hugo - Mingovics Adolf paktum: *„egyik gyárból kimaradt munkásokat a kimaradástól számítva egy fél esztendőn keresztül a másik gyár nem alkalmazza”*.

- 1905 – Winderlich Hugo: *„Ami a háziipart illeti, a megyénkben kiosztott szövőszékek száma elérte az 500-at. Sajnálatos azonban, hogy a szövőők állhatatossága némely vidéken nem megfelelő, minek következtében a szövőszékek gyakran gazdát cserélnek, természetes, hogy ez az eredményes fejlődést hátráltatja és gátolja.”*
- 1909 – Winderlich Hugo: *„A múlt évi jelentésemben is megemlékeztem a munkáshiányról, és ma még érezhetőbbé vált, hogy Háromszék és szomszéd megyéiből egyáltalán nem tudok munkásokat idehozatni. Ennek következtében szükségessé vált, hogy a Bácskából és Felsőmagyarországról munkásokat idetelepítsünk.”*

- 1911 – Winderlich Hugo: *„Örömmel konstátálom, hogy munkásaink, melyek legnagyobb részben helybeliek, környékbbeliek, észrevehetően kezdenek a gyári munkához hozzászokni, illetve állandóbban a gyár kötelékében maradnak”*
- 1911 – Gerstner István: *„egy évtizedet meghaladó küzdelem után végre eljutottunk azon örvendetes eredményre, hogy ezen új iparágat nem nagyon kedvelő, de különben is az állandó munkától idegenkedő néppel a dohánygyári munkát annyira megkedveltettük, hogy az eredetileg 800 főre berendezett gyárban – mire rövid pár évvel ezelőtt is csak halvány kilátásunk is alig volt.”*

Manufaktúra munkások létszáma Háromszék vármegyében

Manufaktúra rendszer 1909

telep	község	sz. szám
Sepsiszentgyörgy	Sepsiszentgyörgy	30
	Kálnok	6
	Étfalva	2
	Árkos	1

telep	község	sz. szám
Nagyajta	Középajta	18
	Apáca	17
	Nagyajta	7
	Bölon	4
	Miklósvár	1

telep	község	sz. szám
Kovászna	Szacsva	10
	Csomakőrös	6
	Páké	5
	Vajnafalva	5
	Kovászna	2
Nagy-Borosnyó	Nagyborosnyó	7
	Réty	6
	Feldoboly	4
	Cófalva	1
	Barátos	1

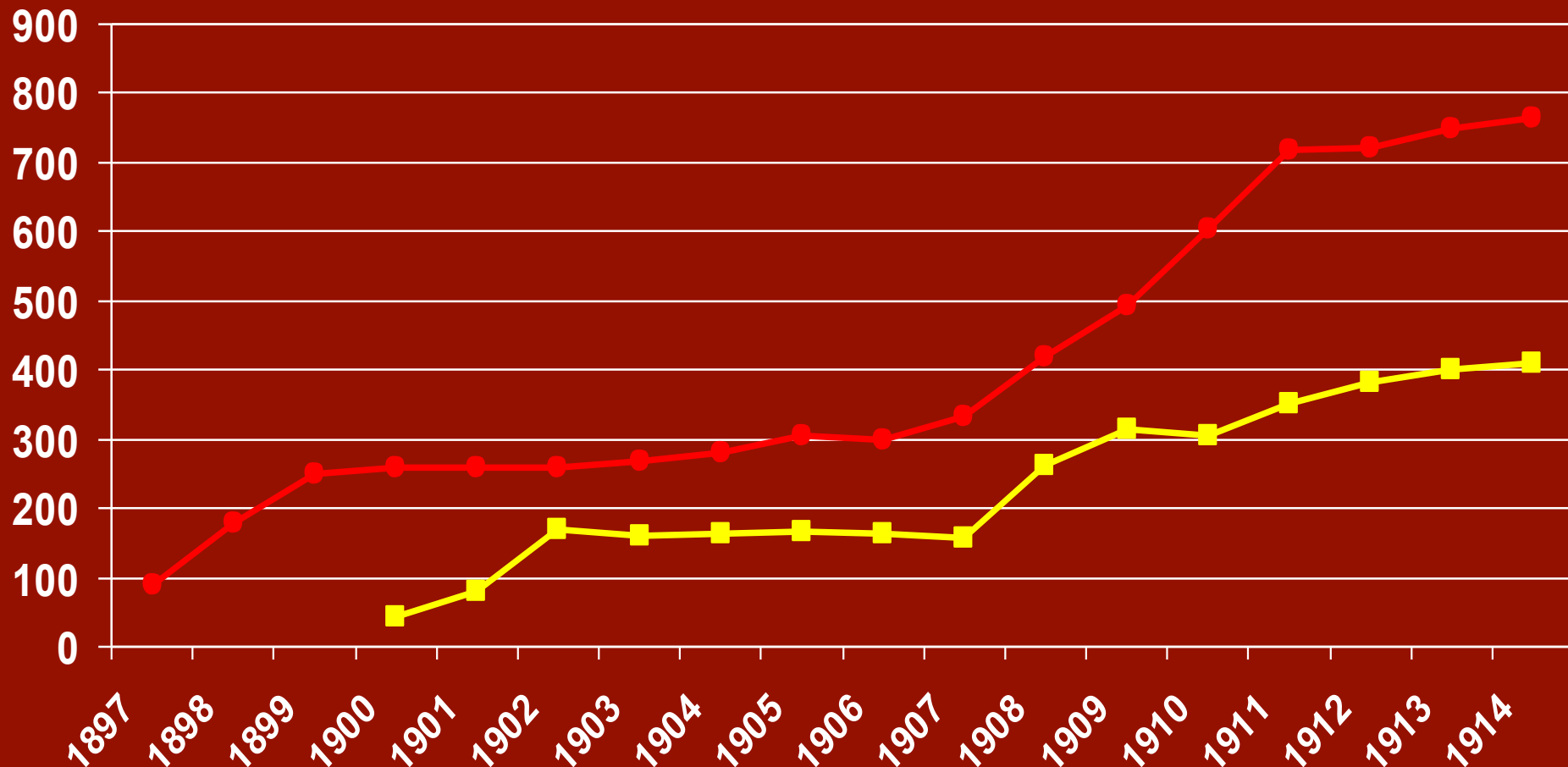
telep	község	sz. szám
Pürkerec	Pürkerec	17
	Tatrang	7
Prázsmár	Prázsmár	16
Szászhermány	Szászhermány	19

Manufaktúra rendszer 1909

telep	község	sz. szám
Csernáton	Felcsernáton	61
	Alcsernáton	43
	Márkosfalva	17
	Hatolyka	12
	Ikafalva	2
	Telek	2
	Szörcse	1
	Martonfalva	1
	Mátisfalva	1
Dálnok	Dálnok	24
	Albis	10
	Lécfalva	6
	Maksa	2
Bereck	Lemhény	18
	Almás	11
	Bereck	9
	Kis Nyujtód	3

telep	község	sz. szám
Ozsdola	Nyujtód	8
	Ozsdola	7
	Kézdimartonos	2
	Szászfalu	1
Torja	Futásfalva	18
	Torja	17
	Volál	2
	Ikafalva	2
Kézdiszentlélek	Kézdiszentlélek	11
	Esztelnek	4
	Szárazpatak	2
	Kézdiszentkereszt	1

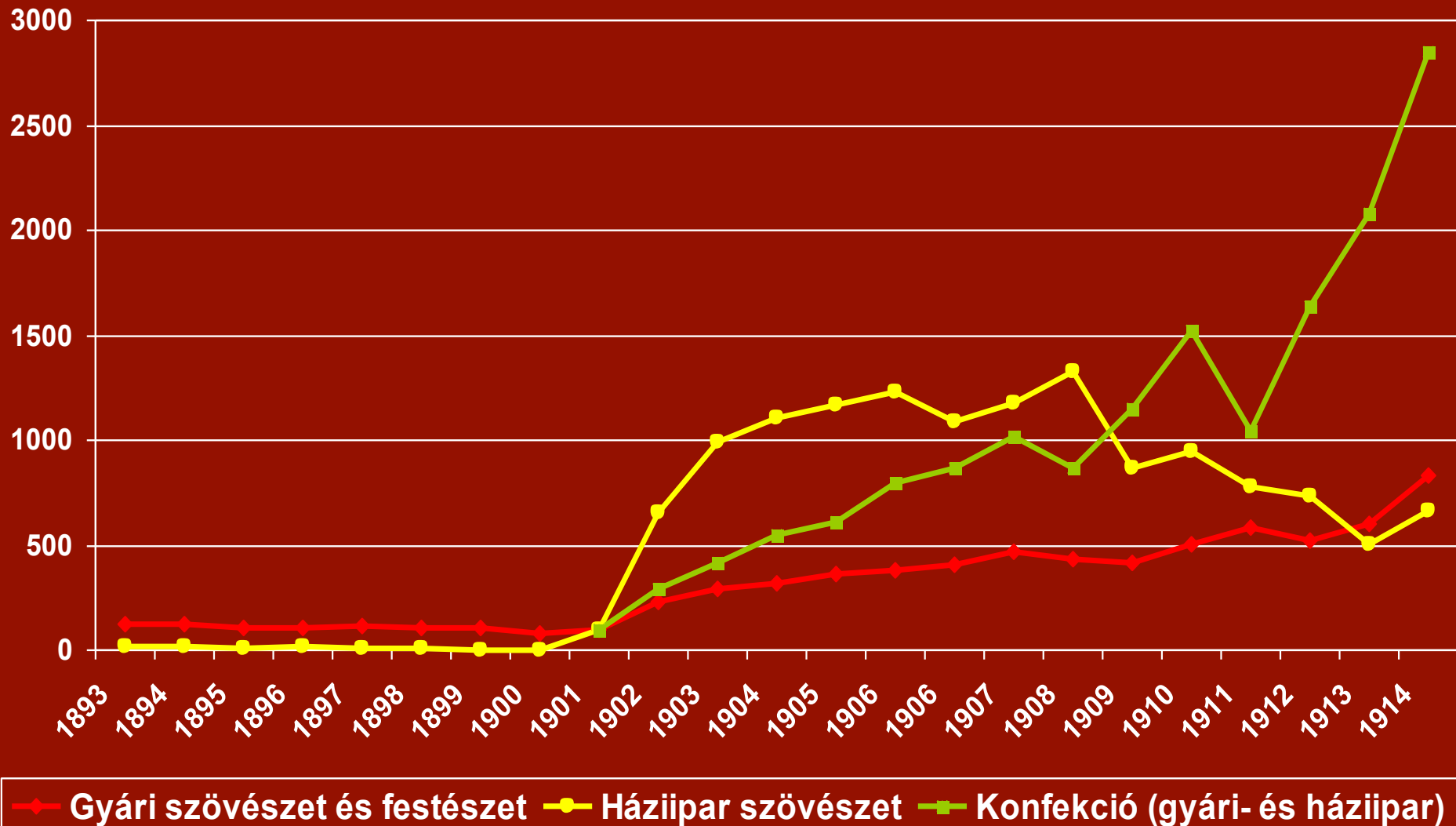
Gyári munkások létszáma Sepsiszentgyörgy városban

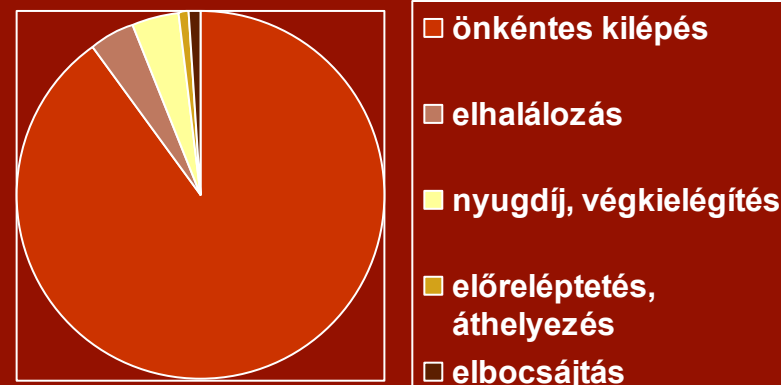
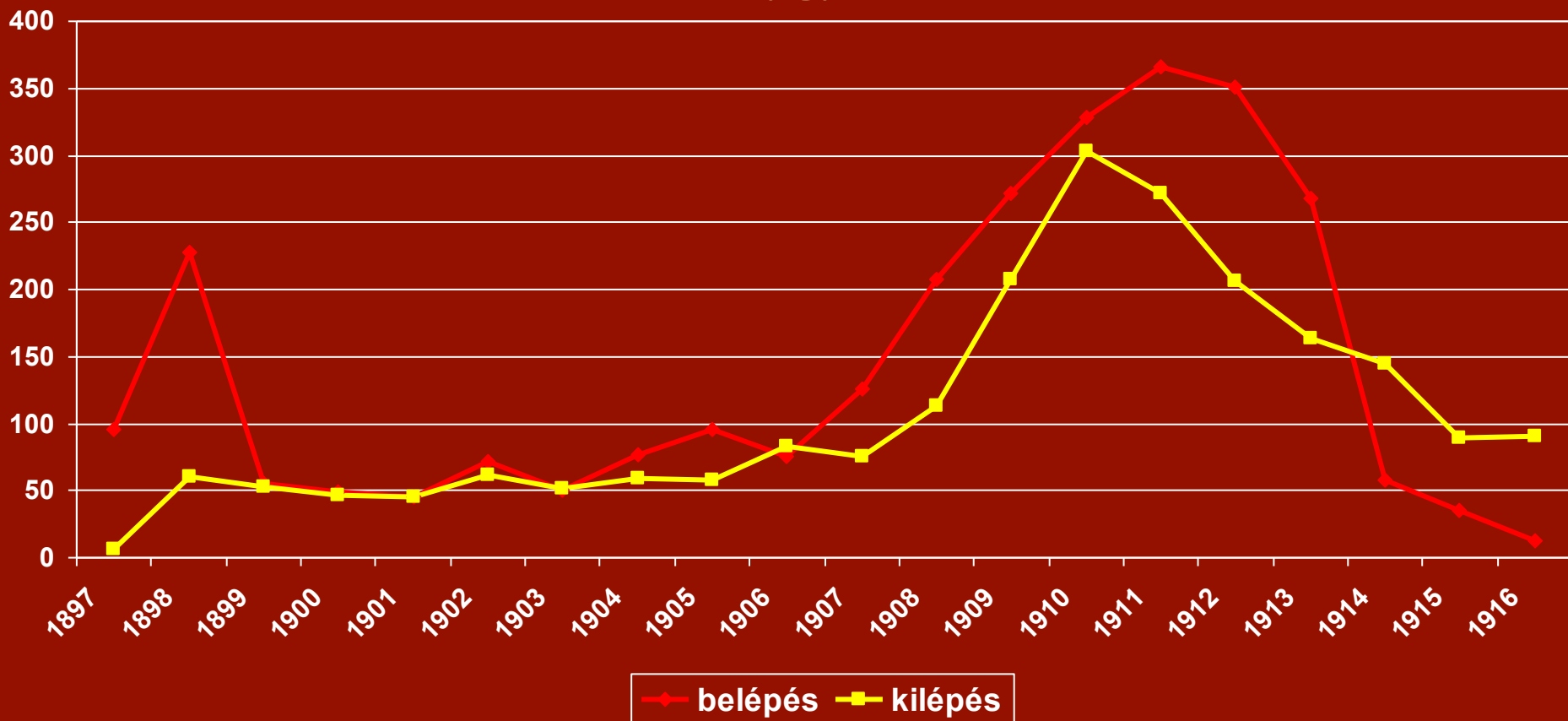
● M. Kir Dohánygyár Sepsiszentgyörgyön

■ Klinger Henrik cég Székely Szövőgyár és Háziipar Vállalata

A Klinger Henrik cég Székely Szövőgyár és Háziipar Vállalata (és annak jogelődje) fizetés- és béralapjának indexe (1901=100%)

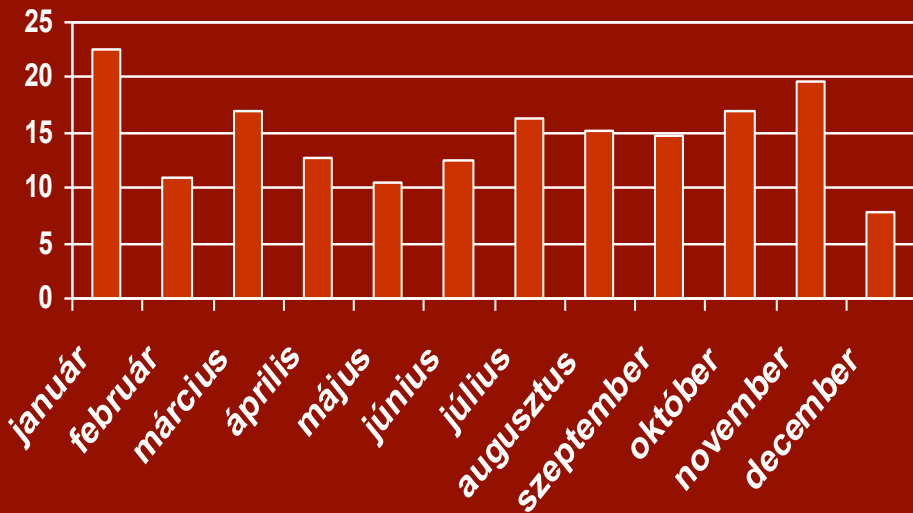

Munkás be- és kilépések száma a sepsiszentgyörgyi M. Kir. Dohánygyárnál

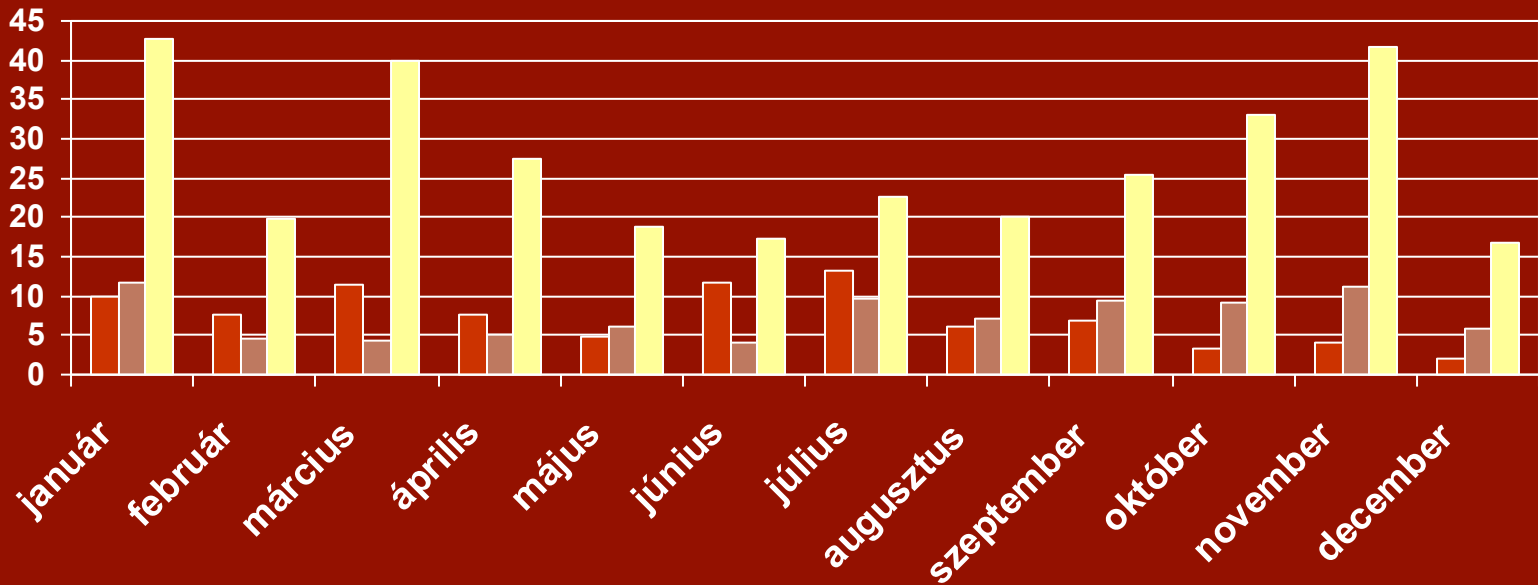
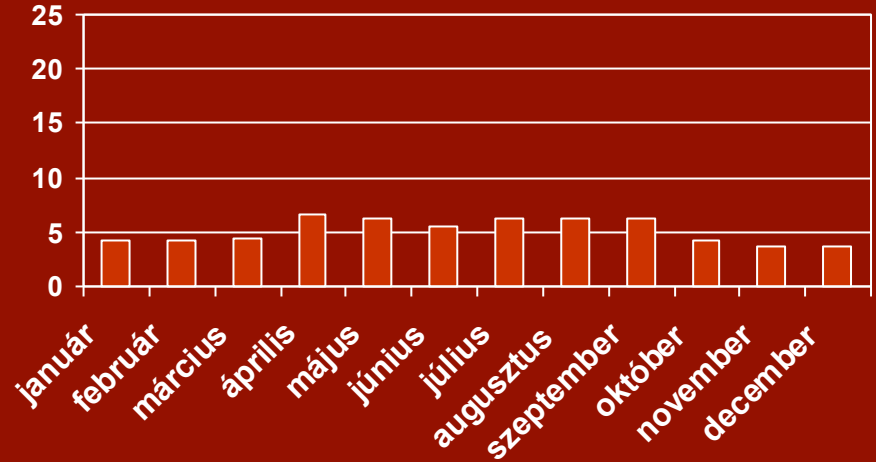

Be- és kilépések szezonaritása

belépések (1898-1916)

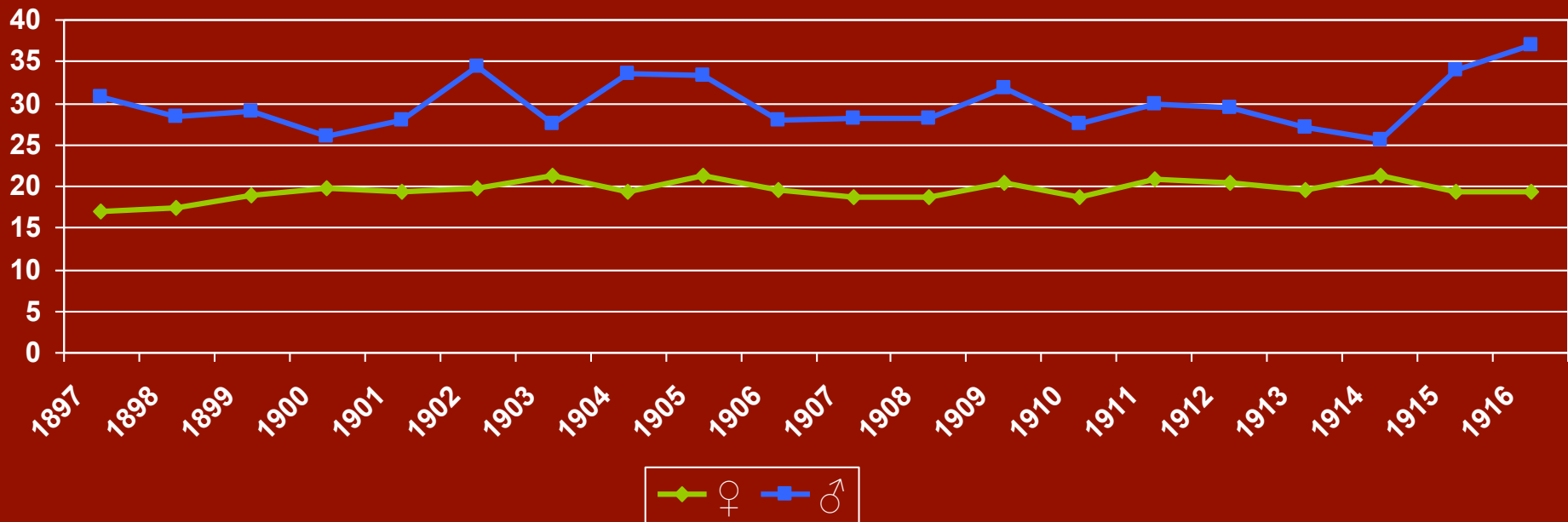

kilépések (1898-1909)

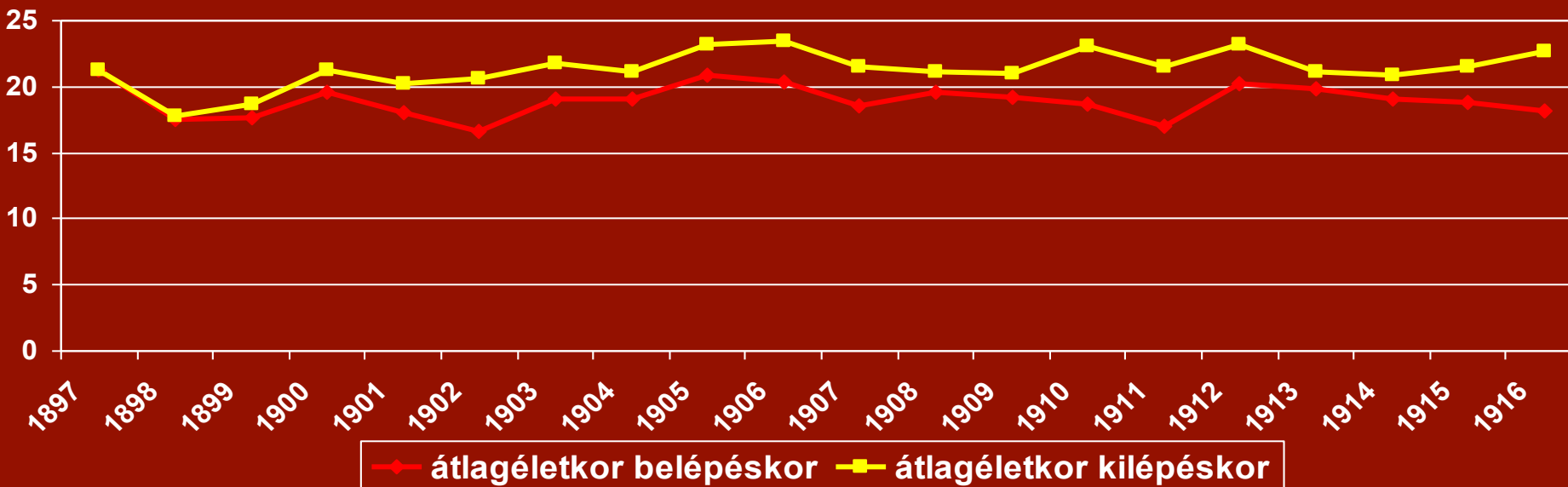

1898-1902
1903-1907
1908-1912

A sepsiszentgyörgyi M. Kir. Dohánygyárban alkalmazásnál regisztrált munkások átlagélekor

Önkéntes kilépéseknél munkások körében regisztrált életkor átlaga

Tizenegy egyen
 lelakott lakosa
 habaron való át-
 svítés és leány
 csompejesek, ki-
 sételekért. -

W3 állam órá Jöömexón

Pardox Jován ömestesei Comochón Jován ömestesei
 bol állott jövös jelenléte öcöint. Fodor Mari, Veres
 Andraine 18 éves, Szabolcs Rozsa 18 éves, Péter Ágla 18 éves
 Lemhémse lakosok. Nagy István 18 éves maratonosi
 lakos, Tamás Lina 18 éves, Comochóni lakos, Kádós Pé-
 ter 19 éves és Péter Rozsa 18 éves nagy nyugtató la-
 kosok. f. h. 14én ejjel 18 órálos Péter Ferencz beca-
 ki lakos, által szállításra öcöeten valamennyik
 xemp alá vezte meglátással a gyűlési övü közté. -
 Péter midőn kikérdéslelt, elöadta, hogy Vencsán Péter
 bereceni lakos id felkelt, hogy 50-50 ka fidesz
 mellett a fenniek leányok. Jöömexó felső végig
 szállításra el. hól majd a rajut váratló Péter
 György öömexói lakosnak a habarónalon leendő
 ácsompejesei vegest adja át.

A leányok elöadta, hogy öcök Vencsán Péter
 bereceni lakos bizalta rá az ácsompejesei.

Jöömexó község felső végig Páduly meglátással
 midőn a szállításra várt, öcök öcökösön felöt
 midőn kikérdéslelt, különféle hangszógonnal
 állott öcök midőn is a a öcökvel ejjel letar-
 toslatott és a házatbeli fömögutatói hualatnat
 átadott. Péter Ferencz pedig öcök vezettelelt. -

1909	834.	szabolcs	szabolcs	Fodor Jozsefne szül. Sándor Anna.	György Kemete	1884.	I.	7.	
"	835.	szabolcs	szabolcs	Föld Katalin	Szabolcs	1893	VI.	18.	
"	836.	szabolcs	"	Peketes Mari	Comochón	1891.	III.	10	szabolcs
"	837.	által	szabolcs	Mike Anna	"	1888.	X.	14	
"	838.	szabolcs	szabolcs	Veres (Sergely) Katalin	"	1893.	X.	27.	
"	839.	szabolcs	"	Mike Terá	"	1892.			

Köszönöm a figyelmet!